

Vagnmansgårdens lada

Sankt Erik 10, kv Kvarntorget
Landskrona, Landskrona stad, Skåne län
Antikvarisk medverkan 2019-2020
Carita Melchert och Victoria Hult

Titel: Vagnmansgårdens lada
Antikvarisk medverkan: Carita Melchert och Victoria Hult
Rapport: Victoria Hult
Kulturmiljörapport: 2020:35

Omslagsbild: Vagnmansgårdens lada, takkonstruktion. Fotografi från april 2020.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Sammanfattning av utförda arbeten	4
Administrativa uppgifter	4
Genomförda arbeten	5
Dokumentation under arbetets gång	6
Avvikelser från handlingar och tillhörande antikvariska ställningstaganden.....	8
Bilder	9
Referenser.....	21

Inledning

Landskrona stad markerad med röd ring. Källa: Lantmäteriet.se ©

Aktuell byggnadskropp markerad med röd ring. Källa: Lantmäteriet.se ©

Ladan ingår i en unik samling hus från 1800-talets första hälft som utgörs av kvarteret Kvarntorget i Landskrona. Vid uppförandet låg detta område utanför staden och här bodde vagnmännen som hade hand om varutransporterna in till staden. Ladan är i dag en av två lador i området bevarade i något av ursprungligt skick. Området Kvarntorget är skyddat av Landskronas stad med ett bevarandeprogram från år 2011.

Ladan ingår i rött område i bevarandeprogrammet vilket innebär:

Särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL § 8:13. Bebyggelse som anses särskilt värdefull ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Landskrona stad har tagit fram regler för Kvarntorgsområdet vid ombyggnad och bygglovsprövning bland annat:

- På bebyggelse inom rött område skall befintliga takpannor återanvändas vid renovering, om flera pannor går sönder ska man i första hand lägga de hela pannorna på den taksida som vetter mot gatan.
- Detaljer som ståndränna och utkastare skall bevaras

Länsstyrelsen Skåne har beviljat bidrag till vård av värdefull kulturmiljö Vagnmansgården i Landskrona. Bidrag har beviljats för:

- Grundarbete och ommurning del av stomme, sättningsskada
- Rivning och uppmurning del av stomme vid portar
- Inköp av virke
- Antikvarisk medverkan

Sammanfattning av utförda arbeten

- Ommurning del av stomme, norra fasaden
- Omfogning samt ommurning del av stomme och del av innervägg vid porten, östra fasaden
- Skadat virke i takkonstruktion ersatt med nytt
- Skadat virke vid port ersatt med nytt
- Skadade stolpar och bjälkar ersatta med nya vid loft
- Rivning av innervägg

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr: 434- 31581-2018

Fastighet: Sankt Erik 10, kv Kvarntorget

Kommun: Landskrona

Arbetshandlingar:

Arbetsplanering Lars-Göran Larsson.

Projekt Lada, Fredrik Lundahl Röda Möllan HB.

Kostnadsuppskattning 2018-09-05, Tor Ek Byggnadsvård i fokus.

Vagnmansgårdens lada, åtgärdsförslag 2019, Carita Melchert & Victoria Hult, Kulturen

Fastighetsägare: Lars-Göran Larsson

Entreprenör: Tor Ek, Byggnadsvård i fokus AB. Jacob Nilsson, Gögalunds Såg & Hantverk

Antikvarisk medverkan: Kulturen, Carita Melchert och Victoria Hult

Startdatum: Juni 2019

Slutbesiktning: 2020-04-30

Genomförda arbeten

Norra fasaden

Vid det östra hörnet på norra fasaden fanns en sättningsskada som orsakat kraftig sprickbildning i tegelstommen. I direkt anslutning till bygganden, på granntomten fanns stubbar som i samband med fasadarbetet frästs bort för att motverka rörelser i marken som i sin tur kan påverka murverket. Den berörda delen i anslutning till sprickan har murats om med luftkalkbruk från Målarkalk och skadan lagats. Utsatta områden närmast marken murades med St:Astier hydrauliskt kalkbruk NHL 3,5 0-4 mm för mindre kapillärsugning. Fogarna har kvastats ut med kalkborste i syfte att få en öppen struktur på fogbruket.

Östra fasaden

I det murade partiet kring portöppningen har fogarna rensats och fogats om med nytt kalkbruk, den övre delen har plockats ner och murats om mot den lilla bjälken för portens gångjärn. Den murade innerväggen har plockats ned och murats om. Utsatta områden närmast marken murades med St:Astier hydrauliskt kalkbruk NHL 3,5 0-4 mm för mindre kapillärsugning.

Taket över porten har förstärkts med två stolpar av furu som är ställda på två gjutna plintar. Hammarbandet ovanför porten och dess takåsar har också ersatts med nya. Dimensionerna på virket som ersatte det tidigare är något grövre än det tidigare.

Tegel

En del tegelstenar vid östra hörnet av norra fasaden gick sönder vid nedplockning, vid uppmurningen återanvändes vissa tegelstenar från den nedplockade innerväggen som avgränsat drängkammaren.

Timmerkonstruktionen

Vid norra gaveln har skadade stolpar som bär upp loftbjälken ersatts, stolparna står på nya gjutna plintar. Den tegelmurade innerväggen i anslutning till ingången har tagits bort (innervägg till före detta drängkammare). Åsarna på loftbjälkarna har ersatts med nya och vilar på nya stolpar och bjälkar (de hade tidigare upplag i murverket). Skarvarna på bjälkarna är utförda halvt i halvt. En av åsarna ovanför de gaffelformade takstolstöden har ersatts och skarvats med ett plattjärn som bultats fast. Ett stämp har ställts under ett av de gaffelformade takstolsstöden.

Vid byggandens södra del (sett från portgången) har en skadad bjälke ersatts och skarvats halvt i halvt med befintlig bjälke. De två stolparna under bjälken och en löshult har ersatts.

Virke

Virket är dels kärnfura dels gran. Till bjälkar användes mest gran. Virket är fyrkantssågat med en del vankant kvar. Det nya virket är av varierade dimensioner på samma sätt som befintligt virke i ladan. Golvplankor på loftet är breda och kilsågade. Allt beställt virke är ännu inte använt, utan ligger i byggnaden.

Dokumentation under arbetets gång

När befintligt tegel togs ner i byggandens norra del noterades att svagt murbruk utan synlig ballast använts som murbruk, det fanns även hela snäckor i murbruket. Det noterades äldre puts på norra fasaden i olika kulörer som vitt, gult och blått och grönt. Även puts av cementhaltigt bruk noterades.

Hantverksmärken i form av numrering var synliga på olika delar av träkonstruktionen, såväl på utsidan av korsvirkesdelen som i takstolarnas sparrar.

April 2019. Synliga hantverksmärken på löshult vid korsvirkesfasaden (västra fasaden).

Under arbeten med att gjuta plintar till stolparna som bär upp loftet, vid norra sidan, påträffade fastighetsägaren ett antal större natursten. Stenarna verkar lagda på rad men är inte dokumenterade i nuläget. Stenarna är möjliga att dokumentera vid ett annat tillfälle och vid kommande arbeten bör observeras att här möjligen finns spår av en annan byggnadskonstruktion.

Fotografier ovan från augusti 2019. Källa: Lars-Göran Larsson.

Avvikelser från handlingar och tillhörande antikvariska ställningstaganden

Utgångspunkten i arbetet har varit att bevara timmerkonstruktionen i sin helhet, det vill säga bjälkar, åsar och stolpar som tillsammans bildar konstruktionen. Konstruktionen är i vissa delar ovanlig, av varierat virke både bilat sågat och i varierade dimensioner. Konstruktionen innehåller sannolikt delar från olika tider. Ambitionen har varit att ersätta skadat virke med nytt i minsta möjliga mån och med samma teknik som före åtgärderna. I vissa fall har dock stålbeslag krävts för att stärka konstruktionen och för att kunna bevara så mycket befintligt virke som möjligt. Att använda sågat virke bidrar till en avläsbar miljö samtidigt som det smälter väl in i den befintliga konstruktionen.

Bilder

Röda strek markerar aktuella fasader (norra och östra fasaden). Pil markerar norr. Källa: Lantmäteriet.se ©

Före åtgärder. Östra fasaden. April 2019

Efter åtgärder. Östra fasaden. Det vänstra portbladet är ännu inte återmonterat. April 2020

Före åtgärder. Sprickan vid östra hörnet på norra fasaden. April 2019.

Efter åtgärder. April 2020.

Före åtgärder. Sprickan sedd från utsidan med puts- och färglager. April 2019

Före åtgärder. Sprickan sedd från insidan med puts- och färglager. April 2019

Under åtgärder. Under murning av östra hörnet på norra fasaden. November 2019

Under arbetets gång. Under nedmontering av östra hörnet på norra fasaden noterades äldre murbruk utan ballast med hela snäckor i. November 2019

Efter åtgärder. Detaljbild på östra hörnet av norra fasaden. April 2020.

Efter åtgärder. Östra hörnet av norra fasaden sett från insidan. April 2020.

Före åtgärder. Tegelvägg och innervägg. April 2019

Efter åtgärder. Tegelvägg och innervägg. April 2020

Före åtgärder. Norra delen. April 2019.

Under arbetes gång. Norra delen. September 2019.

Efter åtgärder. Norra delen. April 2020.

Efter åtgärder. Norra delen. Stålbreslag markerat med röd ring. April 2020.

Före åtgärder. Södra delen. April 2019.

Efter åtgärder. Södra delen. Bjälken skarvades halvt i halvt och sattes med bultar. Skarvar markerat med röda ringar på fotografiet. April 2020.

Före åtgärder. Väggbartier till höger i bild samt tak ovan port är det aktuella. April 2019.

Under arbetets gång. Nytt tak ovan port. November 2019.

Efter åtgärder. Innervägg till höger i bild samt tak ovan port är det aktuella. April 2020.

Referenser

Kulturmiljöer i Landskrona, Bevarandeprogram för området kring Kvarntorget, 2011. Landskrona stad.